

Durmuş, E. & Manap, A. (2018). Evlilikte bağışlama ölçeği-olay: Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (4), 2033-2049.

Geliş Tarihi: 26/09/2017

Kabul Tarihi: 07/12/2018

EVLİLİKTE BAĞIŞLAMA ÖLÇEĞİ-OLAY: TÜRKÇE'YE UYARLAMA, GEÇERLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Emine DURMUŞ*
Abdullah MANAP**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Fincham, Beach & Davila tarafından 2004 yılında geliştirilen Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay "Marital Forgiveness Scale-Event"ın Türkçe formunun evli bireylerde kullanılmak üzere psikometrik özelliklerinin sınanmasıdır. Araştırmanın örneklemini 18-64 yaşları arasındaki 521 evli birey oluşturmaktadır. Ölçeğin Türkçe formu istatistiksel analizler kullanılarak, faktör yapısı, ölçüt geçerliği, iç tutarlılığı, madde analizi (düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu, alt %27-üst %27 t testi) açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ölçek orijinalinde olduğu gibi 9 maddelik bir yapıya sahiptir. Ayrıca ortak faktör varyansının .55 ile .76 arasında değiştiği, Kaiser Meyer Olkin sonucunun .782 olduğu, doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının mükemmel ve kabul edilebilir seviyelerde olduğu saptanmıştır. Bu araştırma, Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın yurtiçinde uygulanabilir psikometrik özellikler taşıdığını ve evli bireylerde bağışlama düzeyini belirlemek amacıyla kullanılabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Bağışlama, Evlilikte Bağışlama, Ölçek Uyarlama

MARITAL FORGIVENESS SCALE-EVENT: THE VALIDITY AND RELIABILITY OF THE TURKISH VERSION

ABSTRACT

The aim of this study was to test the psychometric properties of the Turkish version of the Marital Forgiveness Scale-Event, (MFS-E), developed by Fincham, Beach & Davila, (2004) for use in married individuals. The sample of the study consists of 521 married individuals aged 18-64. The Turkish form of the scale was assessed using statistical analyzes in terms of factor structure, criterion validity, internal consistency, item analysis (corrected item-total correlation, lower 27% -upper 27% t test). According to the findings obtained, the scale has a 9-point structure like the original one. It was also found that the common factor variance varied between .55 and .76, with the result of Kaiser Meyer Olkin being .782, in excellent and acceptable levels. Conclusion: This study reveals that the EBÖ-O has applicable psychometric properties for the Turkish sample and can be used to determine the level of forgiveness in married individuals.

Key Words: Marriage, Forgiveness, Forgiveness in marriage, Scale adaptation

* Doç. Dr. Emine DURMUŞ, İnönü Üni, Eğitim Fakültesi, PDR Ana Bilimdalı, emine.durmus@inonu.edu.tr

** Öğr. Gör. Abdullah MANAP, Batman Üni., Meslek Yüksekokulu, Çok. Gel. Böl., abduallahmanap@gmail.com

1.GİRİŞ

Son yıllarda önemli sayıda çalışmaya konu olan bağışlama çok boyutlu karmaşık bir süreç olan, kişilerarası ilişkileri düzenleyen ve sürdüren bir iyilik hali olarak değerlendirilmektedir (Snyder & McCullough, 2000). Bağışlama, pozitif yönde yaptırımı olan ve intikam alma amacını kontrol ederek bireyin kendisine ya da karşısındakine bazen fiziksel, genelde ruhsal açıdan zarar vermesini engelleyen güçlü bir mekanizmadır (McCullough, Pargement & Thoresen, 2000, Fincham & Beach, 2002; Fincham, Paleari & Regalia, 2002; McCullough & diğ., 2001). Enright, Rique & Freedman (1998) bağışlamayı, bir mağdur tarafından faile duyulan kızgınlığın azalması, buna karşın, gösterilen merhamet, şefkat ve sevginin artması yönünde özgürce yapılmış bir seçim olarak kavramsallaştırmaktadırlar. Enright'e göre (2005) bağışlama kınama ya da af dileme, unutmama, haklı göstermek, sakinleştirme ya da sözde bağışlama değildir. Bağışlama kızgınlığın azalması, sağlıklı evlilik sürecinin uzamasına (Demir & Durmuş, 2015) şefkat ve sevginin artmasına yol açan bir seçim, bir süreçtir.

Bağışlamak konusunda yapılan araştırmalar ilişkilerde iyileşmeye katkıda bulunduğu, bireyleri öfke duygularından uzaklaştırdığı ve olumsuz duygulardan vazgeçmelerine yol açtığı yönündedir (McCullough & diğ., 2000; Fincham, Hall & Beach, 2005). Enright & diğ. (1996) bağışlamanın bir durum değil, bireylerin kızgınlık, hayal kırıklığı, intikam gibi duygularla baş etmelerine katkıda bulunan bir süreç olduğunu ifade etmektedirler.

Haksızlığa uğradığını, haklarının ihlal edildiğini, kırıldığını ya da incindiğini hisseden kişide oluşan intikam dürtüleri, kişiler arasında karşılıklı olarak asıl soruna göre daha büyük problemlere neden olmaktadır (Fincham vd., 2004). Bunun aksine intikam kavramının tersi niteliğinde olan, başka bir deyişle intikam alma duygusunu azaltan ya da bitiren bağışlama, özellikle başkalarına karşı kullanılan bir mekanizma olduğunda yaygın olarak erdemli bir davranış olarak da algılandığı söylenebilir (Fincham, Hall & Beach, 2005).

Bağışlama sadece intikam almama durumu olarak algılanmamalıdır. İntikamın dışında uzaklaşma-uzaklaşmama ve olumlu yaklaşma-yardımsever olma ile de ilişkilidir. (Fincham vd., 2004). Uzaklaşmamak, yardımsever olmak bağışlama eğiliminin olduğunu göstermektedir. Bağışlama eğiliminde olabilmek için bireyler arası olumlu ilişki özellikleri gerekmektedir. Bireyin başkaları tarafından incindiği, haksızlığa-saygısızlığa uğradığı durumlarda uzaklaşabilmekte, küsmekte veya katı bir tutum içerisinde olabilmektedir (Enright & Coyle, 1998). Bunun yerine aradaki mesafeyi arttırmamak ya da daha fazla yakınlaşarak yardımsever bir tutum içerisinde olmak için bilişsel ve duygusal bir süreç olan empatiye, ilişki kalitesini artırıcı özelliklere (yakınlık, tatminkarlık vb.), özür dileyebilme ve özrü kabul etmeye ihtiyaç vardır. (McCullough, 2000). Bağışlanması gereken durumlarda, empati kurularak alınan kararlar sadece ilişki kalitesini arttırmakla kalmaz (Demir, Atlı ve Kış, 2018) aynı zamanda bağışlanma davranışının oluşmasını sağlar. Bağışlama olgusu, kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlarda en temel baş etme yollarından biridir. İletişimin sağlanabilmesi için bağışlama gereklidir (Sheldon, Petty & Lessley, 2014). Uzaklaşmanın temelini oluşturan, kişilerarası ilişkileri düzenleyen ve denge sağlayan önemli bir düşünce ve davranış biçimi olan bağışlama; incitici, üzücü, öfkelenilecek ya da haksızlığa uğranılan durumlarda mağdur olarak algılanan bireyden beklenir (Fincham & diğ., 2005). Fincham vd. (2004) göre; bireyler daha çok sevdikleri tarafında hayal kırıklığı ve

haksızlığa uğratılır. Bu duyguyu daha çok sevdiğimiz, yakın olduğumuz kişilere dair beklentilerimizin oluşturduğu önesürülmektedir. Fincham (2000) eşlerin birbirlerinden uzaklaşmalarına veya intikam almalarına neden olan eşlerin birbirlerini incitme durumunun, önemli bir baş etme stratejisi olan bağışlama ile düzeltilebileceğini düşünmektedir. Birçok evli çift yaşamları boyunca eşleriyle, çözemedikleri öfke ve üzüntüyle sonuçlanan ve temel inançlarını inciten deneyimler yaşarlar. Bu incinmenin üzerinden yıllar geçse de çiftler hala olumsuz duygular besleyebilir ve eşleri tarafından kabul edilmediklerini düşünebilirler (Greenberg, Warwar & Malcolm, 2010). Bu bağlamda evlilikte bağışlama, eşler arasında potansiyel bir arabulucu mekanizması rolü üstlenmektedir (Fincham ve diğ., 2004). Bağışlamama, üzücü bir durum karışışında, insanların onu yaralayana karşı düşmanlık hissetmesine neden olurken, bağışlamak fiziksel, ilişkisel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı olmayla ilgilidir. Bağışlama, kişilerarası yaralanmaların düzeltilmesi ile duygusal iyileşmenin önemli bir yönü olarak da kabul edilmektedir (Greenberg ve diğ., 2010). Çiftlerde, bağışlamanın evlilik memnuniyetini, psikolojik yakınlığı, ilişki geleceğini ve çiftlerin güç dağılımlarını yeniden dengelemesine katkı sağladığını göstermektedir. Klinik çalışmalar yapan uzmanlar, içerlenme ve nefret gibi duyguların suçlu tarafından kabul edilmesinin bağışlamayı kolaylaştırdığını öne sürmektedirler. Klinisyenler, evlilik ilişkilerinde incinen eşin, inciten eşe incinmesinin etkisini ve oluşturduğu hasarı göstermesinin kolaylaştırıcı rolünün önemine vurgu yapmaktadırlar (Greenberg & diğ., 2010).

Yurtiçinde alan yazına bakıldığında, özellikle 2000'li yıllarla birlikte artan bir hızla klinik, sosyal ve kişilik psikologları gibi psikolojik danışmanların, aile ve evlilik terapisi alanında çalışanların da bağışlama konusu ile ilgilendikleri görülmektedir (Alpay, 2009; Atçeken, 2014; Bugay, 2010; Bugay & Demir, 2010a; Bugay & Demir, 2010b; Bugay & Demir, 2012; Bugay & Mullet, 2013; Çoklar, 2014; Çoklar & Dönmez, 2014; Çitil & Durmuş, 2015; Çivan, 2013; Ermumcu, 2014; Ersanlı & Batık, 2015; Giray, 2009; Salman & Uzunboylu, 2011; Taysi, 2007, Taysi, Curun & Orcan, 2015, Taysi & Vural, 2015; Taysi & Orcan, 2015; Yıldırım, 2009). Bağışlama ve bağışlamanın boyutlarını çalışma konusunda araştırmacıların çalışmalarını yürütebilmeleri için ölçme aracı ihtiyacı da önem kazanmaktadır.

Evlilikte bağışlama ölçekleri ile ilgili yurtiçindeki alan yazın incelendiğinde ölçek çalışmalarının son iki yılda gerçekleştiği görülmektedir. Evlilikte bağışlamayla ilgili ilk olarak kullanılan ölçeğin tek maddelik evlilikte bağışlama ölçeği olduğu görülmüştür (Taysi, 2007); Bugay (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 6 maddelik "*Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği (Marital Dispositional Forgiveness Scale)*" ölçeği ve Erkan (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 10 madde ve iki faktörlü "*Evlilikte Suça Özgü Bağışlama ölçeği (Marital Offence-Specific Forgiveness Scale)*" son iki yıl içinde uyarlanmıştır. Bu çalışmada Türkçe uyarlaması yapılan ölçek misilleme, uzaklaşma ve yardımseverlik boyutlarını ayrı olarak ölçmeye imkan veren bir ölçektir. Özellikle uzaklaşma ve misilleme aynı yönde olmasına karşın birbirlerinden farklı kavramlar olarak ayrışmaktadırlar (McCullough, & diğ., 2000; Enright & diğ., 1996; Fincham & diğ., 2004). Bu yönüyle benzer ölçeklerden farklı olduğu görülmektedir. Türkçe uyarlaması Bugay (2014) tarafından yapılan 6 maddelik "*Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği*"nin evlilikte bağışlamayı negatif (bağışlamama) ve pozitif (bağışlama) olarak ele aldığı görülmektedir. Bu çalışmanın yardımsever olma boyutu pozitif yaklaşım ilkeleri ile uyumlu olsa da; Bugay'ın (2014) uyarladığı ölçekteki negatif boyut bu çalışmada ayrışarak iki faktör olarak ele alınmıştır (misilleme ve uzaklaşma).

Bunların dışında; yurtiçi çalışmalarında her ne kadar kişiler arası bağışlama veya affedicilik ölçekleri (Sarıçam & Akın, 2013; Bugay & Demir, 2010a) olsa da doğrudan yaşanan bir olay üzerinden eşlerin verdikleri tepkileri yardımseverlik, misilleme ve uzaklaşma başlıkları altında ayrıştırarak belirlemeyi sağlayan başka bir ölçeğe rastlanmamıştır.

Fincham ve diğ. (2004) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması yapılmak istenilen 9 madde ve 3 alt boyutlu “*Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay*”ın uyarlanan diğer ölçeklerden en temel farkı evlilikte bağışlamayı belirli bir olaya ilişkin ölçüyor olmasıdır. Buna ek olarak; Fincham & diğ. (2004: 72)’a göre bağışlama yapısı gereği, evlilik işleyişine katkı sunacak bir potansiyele sahip olmasına rağmen; evli bireylerin evlilik içindeki sorun ya da durumlara karşı gösterdikleri tepkilerin net olmaması, üzerinde uzlaşılacak bir tanım yapılmasını da zorlaştırmaktadır. Evlilik ilişkisinde ifade edilen gerçek bir yaşanmışlık, kurgulanmış bir olay karşısında bağışlamaya ilişkin eğilimlerin belirlenmesini zorlaştıracığından hareketle, bu ölçekle belirli bir olgu sonrasında evli bireylerin verdikleri tepkilerden bağışlama düzeylerine ilişkin daha net bilgiler elde edilmesi sağlanacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Fincham & diğ. (2004) tarafından geliştirilen Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay’ı Türkçe’ye uyarlamaktır. Bu ölçek, çiftlerin evliliklerinde incindikleri bir olay sonrası nasıl davrandıklarını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Bu amaçla ölçeğin Türkiye kültürü için uygulanabilir olduğunu test etmek amacıyla geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin istatistiki açıdan kanıt toplanması amaçlanmıştır..

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu ölçeğin genel bağışlamanın aksine bağışlamayı belirli bir olaya ilişkin ölçüyor olması, psikolojik danışma ve terapi uygulamacıları için durum ve etkilerinin çalışılması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aile ve evlilik danışmanlığı, evlilik terapisi alanında çalışmak isteyen araştırmacı veya danışmanlara; evlilikte bağışlamanın belirli bir meslek, bölge veya kültüre vb. özgü etkileri ile ilgili daha net bulgular vermesine katkı sunacaktır. Buna bağlı olarak Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay’ın Türkçe uyarlamasının çiftler ve aileler ile çalışan araştırmacılarca yapılacak bilimsel araştırma ve danışma uygulamalarına da katkı sunacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın çalışma grubunu 18 ile 64 yaş aralığındaki evli bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya, 289 kadın, 211 erkek olmak üzere toplam 500 evli birey dahil edilmiştir. Buna ek olarak katılımcıların evlilik sürelerinin 1-55 yıl; çocuk sayılarının 0-13 aralığında olduğu saptanmıştır. Çalışma grubuna ilişkin ortalamalar Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo 1.*Örnekleme İlişkin Demografik Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapmaları*

	\bar{x}	Standart Sapma
Yaş	34.67	8.70
Evlilik Süresi	9.58	8.89
Çocuk Sayısı	1.76	1.68

2.2. Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri Haziran-Aralık 2016 döneminde sosyal paylaşım siteleri, e-mail ve yazışma programları aracılığı ile ulaşılan ve yüz yüze ulaşılan 521 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin % 38.8'ine (f=215) internet ortamında ulaşılrken % 61.2'si (f=306) yüz yüze ulaşılarak toplanmıştır. Eksik ve hatalı olan toplam 21 katılımcının formu geçersiz kabul edilerek ve uç değerler incelenerek analizler 500 katılımcının cevapladığı formlardan elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır.

2.3. Ölçme Aracı

Evlili bireylerin belirli bir olay üzerinden eşlerini bağışlama düzeylerini ölçen, orijinal formu "Marital Forgiveness Scale- Event" olan ölçek 2004 yılında Fincham, Beach & Davila tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin özgün dili İngilizcedir. Ölçeğin özgün formu www.fincham.info adresinde yayınlanmakta olup ölçek uyarlama süreci başlamadan önce özgün formun uyarlanmasına ilişkin izin ölçeğin yayınladığı web sayfası aracılığı ile araştırmacılardan, elektronik ortamda alınmıştır.

Ölçeğin özgün formunda, son 12 ay içerisinde yaşanmış olan kırıcı, incitici veya hayal kırıklığına uğranılan bir olaya ilişkin kısaca bilgi istenmektedir. Ölçek de yer alan maddelerin bu olaya ilişkin cevaplanması istenmektedir. Formda 3 alt boyuta ait, toplam da 9 madde bulunmaktadır. Ölçek yardımsever (2,7 ve 9. madde), uzaklaşma (1, 4 ve 5. madde) ve misilleme (3, 6 ve 8. madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. 2., 7. ve 9. Maddeler pozitif yönde bağışlamayı ölçerken 1,3,4,5,6, ve 8. maddeler negatif ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek, özgün formda "hiç katılmıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde 6'lı likert tipi maddeler seçenek ile puanlanmaktadır. Her alt boyutun puan aralığı 3 ile 18 arasında değişmektedir. Her alt boyut için yüksek puan sırasıyla yardımseverlik, misilleme veya uzaklaşmanın da yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğin özgün formunda (Fincham & diğ., 2004) Alfa katsayıları; misilleme (.85 ve .86 sırasıyla kadın ve erkek), yardımseverlik (.77 ve .79 sırasıyla kadın ve erkek) ve uzaklaşma (.80 ve .76 sırasıyla kadın ve erkek) alt boyutları için şeklinde bulunmuştur. Ayrıca 9 madde haricinde özgün formda 1-9 arası derecelendirme ile (1= çok az incindim; 9= hiç olmadığı kadar çok incindim) "bu olay karşısında ne kadar incindiniz veya üzüldünüz" sorusuna verilen cevaplara ilişkin sonuçlar kadınların 5.8±2.3, erkeklerin 4.7±2 ortalamaya sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun kullanım özellikleri "Ölçeğin Türkçe Formu ve Puanlaması" başlığı altında yer almaktadır.

2.4. Ölçeğin Türkçe Formu ve Puanlanması

Ölçek, İngiliz Dili ve Edebiyatı ve İngilizce öğretmenliği programları mezunu olup aynı zamanda Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü eğitim gören üç alan uzmanı tarafından İngilizceye çevrilmiştir. İkinci aşamada ölçeğin Türkçe formu, aynı özelliklere sahip farklı üç alan uzmanı tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Sonraki aşamada

ölçeğin çevirileri, özgün formu ile karşılaştırılmış ve benzer formlar oluşturulmuştur. Son olarak maddeler Türkçe açısından gözden geçirilmek üzere, Türkçe Öğretmenliği programı mezunu bir uzmanın değerlendirmesine sunulmuştur. Ölçek iki Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı öğretim üyesi ve biri Ölçme Değerlendirme uzmanı olan üç uzmanın da görüş ve önerileri doğrultusunda son hali almıştır.

Ölçeğin Türkçe formunda, son 12 ay içerisinde yaşanmış olan kırıcı, incitici veya hayal kırıklığına uğranılan bir olaya ilişkin kısaca bilgi istenmektedir. Ölçek de yer alan maddelerin bu olaya ilişkin cevaplanması istenmektedir. Formda 3 alt boyuta ait, toplam da 9 madde bulunmaktadır. Buna ek olarak özgün formda olduğu gibi Türkçe formunda da “Yaşanan olaya ilişkin ne kadar incindiniz veya üzüldünüz” sorusunun cevabı 1-9 arası (1= çok az incindim; 9= hiç olmadığı kadar çok incindim) derecelendirme ile katılımcılardan işaretlemeleri istenmiştir. Türkçe formda “hiç katılmıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde 5’li likert tipi seçenek ile puanlanmaktadır. Türkçe formunda, Tip1 hata payı %3’un altında olduğu (Turan, Şimşek ve Aslan, 2015) için 5’li likert tipi tercih edilmiştir. Her alt boyutun puan aralığı 3 ile 15 arasında değişmektedir. Ölçeğin daha anlaşılır olması amacıyla Türk kültürüne uygunluğu açısından psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı 3 kişinin incelemesi sonucu 5’li likert tipi şeklinde uygulanmasının tercih edilmesi önerilmiştir. Ölçeğin orijinalini geliştiren uzmandan izin alınarak 5’li likert tipi seçeneklerinin sunulmasına karar verilmiştir. Uyarlama çalışmalarında maddelere ilişkin seçeneklerin değiştirilebileceğine dair yurt dışı (Pawlikowski ve Altstötter-Glecih, 2013) ve yurt içi (Savcı ve Aysan, 2017) ölçek geliştirme çalışmaları mevcuttur. Her alt boyut için yüksek puan sırasıyla yardımseverlik, misilleme veya uzaklaşmanın da yükseldiğini göstermektedir. Türkçe formunda benzer şekilde özgün formda olduğu gibi toplam puan alınmamaktadır. Alt boyutlar birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21 ve Amos programları kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması yapılmak istenen ölçek yapı geçerliliğini ölçmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (Hambleton, Merenda, Spielberger, 2004) ile test edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendikten sonra doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır. Çalışmanın ölçüt geçerliği kriteri için Bugay (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 6 maddelik “*Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği*” sonuçları ile aralarındaki ilişki düzeyi analiz edilmiştir. Bunlara ek olarak Güvenirlik çalışması için madde toplam puan analizi ve alt %27 ve üst %27’lik gruplar karşılaştırılarak t-Test analizi yapılmıştır. Türkçe ’ye uyarlanan ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlılığını test edebilmek amacıyla Cronbach alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Ölçeğin Türkçe formunun uygulamalarında, katılımcılardan, son 12 ay içerisinde evliliklerinde incindikleri, hayal kırıklığı yaşadıkları bir olayı kısaca yazmaları ve aşağıdaki dokuz maddeyi de bu olayı göz önüne alarak cevaplamaları istenmiştir. Yaşamış oldukları olaylara ilişkin kümeleme yapılarak; yaklaşık %10’unun eşlerin aile büyükleri, %17’sinin iletişim, %10’unun ilgisizlik, %9’unun şiddet, %5’inin

sorumsuzluk, %5'inin çocuk/çocuk yapma, %4'ünün bencil davranışlar, %4'ünün ekonomik, %4'ünün saygı sevgi azalması ve %32'sinin de diğer konular (belirtmek istemeyen, kıskançlık, arkadaş çevresi, kötü alışkanlıklar, aldatma, iş hayatı, dünya görüşü, güvensizlik, yalan söyleme) ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. 9 maddeye ilişkin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılarak araştırmanın bulguları oluşturulmuştur.

3.1. Geçerlik Çalışması

Geçerlik çalışması kapsamında ilk olarak ortaya nasıl bir yapı çıktığını keşfetmek ve değişkenler arasındaki ilişkiden yararlanılarak faktörleri oluşturmak üzere açımlayıcı faktör analizi, özgün faktör yapısının uyumunu incelemek için de doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır (Güriş & Astar, 2014: 367). Ölçüt kriteri için Bugay (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği"ne ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları incelendiğinde; Cronbach's Alfa katsayısının negatif boyutun (kadın= .82, erkek= .80) ve pozitif boyutun (kadın= .80, erkek= .79) olduğu; faktör yüklerinin ise negatif boyutun .55 ile .91 arasında değiştiği; pozitif boyutun .48 ile .73 arasında değiştiği ve yurtiçinde uygulanabilir bir ölçek olduğu anlaşılmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi: İlk aşamada minimum faktör yükü .40 (Tabachnick, 2007) olarak belirlenerek açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. İlk işlemin sonucuna göre; 3 alt boyut ortaya çıkmış ve toplam açıklanan varyansın % 66.72 olduğu tespit edilmiştir. Alt boyutların ilişkisiz olduğu görülmüştür ve varimax (dik döndürme) tekniği ile tekrar analiz yapılmıştır. En son aşamada elde edilen bulgulara göre; ölçekte 3 alt boyut ve 9 madde kalmıştır. Maddelerin ortak faktör varyansları .55 ile .77; faktör yükleri ise .61 ile .87 arasında değişmektedir. Çalışma grubunun faktör analizine uygunluğu için analiz edilen Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin .782; toplam açıklanan varyansın ise % 66.72 olduğu saptanmıştır. Varimax döndürme (Dik döndürme) tekniği uygulandıktan sonra maddelerin faktörlere göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Varimax Dik Döndürme Sonrası)

Madde No	Ölçek Boyutu	Ortak Faktör			
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Varyansı
4	Uzaklaşma	.77	.83		
5	Uzaklaşma	.75	.79		
1	Uzaklaşma	.58	.73		
9	Yardıms severlik	.76		.87	
7	Yardıms severlik	.67		.74	
2	Yardıms severlik	.56		.70	
6	Misilleme	.68			.82
8	Misilleme	.66			.75
3	Misilleme	.55			.61
Açıklanan Varyans % (Toplam: % 66.72) :			24.42	22.38	19.12

Not: N: 288, KMO= .782

Tablo 2 incelendiğinde, faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarının üç faktör için sırasıyla uzlaşma % 24.42; yardımseverlik % 22.38 ve misilleme % 19.92 olduğu görülmektedir.

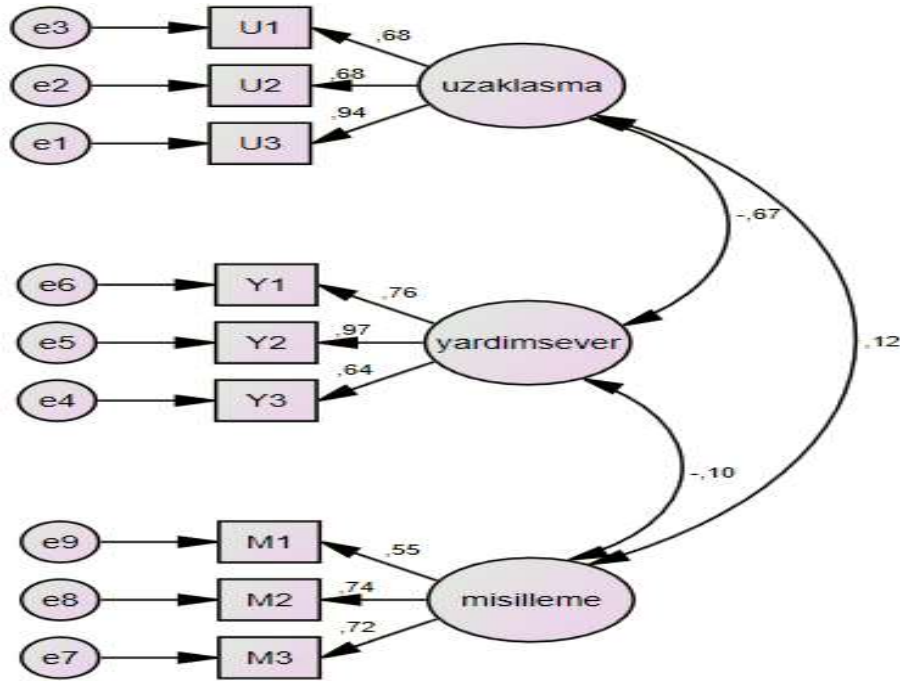
Tablo 3.

Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Uyum İyiliği Değerleri	Mükemmel	Kabul Edilebilir	Gözlenen Değerler
p	> .01 ya da .05	< .01 ya da .05	.001
χ^2/df	≤ 2	2..5	2.082
RMSEA	$\leq .05$	$\leq .08$.072
AGFI	$\geq .95$	$\geq .90$.905
CFI	$\geq .95$	$\geq .90$.964
NFI	$\geq .95$	$\geq .90$.935

Not: N: 212

Tablo 3'te DFA sonuçları verilmiştir. Bulgulara göre elde edilen uyum indeksleri şöyledir; χ^2 : 49.969 (df= 24, p: .001), χ^2/sd = 2.082 (Mükemmel), RMSEA= .072 (Kabul edilebilir), AGFI= .905 (Kabul edilebilir), CFI= .964 (Mükemmel), NFI= .935 (Kabul edilebilir). Tüm modele ilişkin değerlerin kabul edilebilir veya mükemmel düzeyde olduğu görülmektedir (Özdamar, 2017). Doğrulayıcı faktör analizine göre standartlaştırılmış toplam etki değerleriyle beraber Şekil 1 oluşturulmuştur.

Şekil 1. Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'a İlişkin Path Diagramı ve Faktör Yükleri

3.1.2. Ölçüt Geçerliği

Elde edilen analiz bulgularına ek olarak 93 katılımcının eşdeğer ölçek olan “Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği” puanları ölçüt olarak alınıp çalışmanın ölçüt geçerliği için iki ölçek arasında pearson korelasyon (r) analizi yapılmıştır. Ölçekler aynı anda uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo-4’de gösterilmiştir.

Tablo 4.

Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği ile Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay Arasındaki İlişki

	Uzaklaşma			Yardımsever			Misilleme		
	N	p*	r	N	p*	r	N	p*	r
Negatif	93	.000	.56	93	.000	-.53	93	.000	.62
Pozitif	93	.000	-.55	93	.000	.68	93	.000	-.55

* $p < .001$

Tablo-4’e göre; Negatif boyut ile yardımsever boyut arasında negatif yönde; uzaklaşma ve misilleme boyutları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Pozitif yönde ölçen boyut incelendiğinde ise uzaklaşma ve misilleme boyutları ile negatif; yardımsever boyut ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayıları -.53 ile .68 arasında değişmektedir. Buna göre Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği ile Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay Arasında İlişki anlamlı bir ilişki vardır.

3.2. Güvenirlik Çalışması

Elde edilen bulgulara göre; alt boyutlar ayrı ayrı incelendiğinde yardımseverlik alt boyutunun Cronbach alfa değerinin .76; uzaklaşma alt boyutunun .81; misilleme alt boyutunun .63 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar ölçeğin alt boyutlarının güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2014). Cronbach alfa (α) sonuçları Tablo-5’te yer almaktadır.

3.3. Madde Analizi

Madde analizi kapsamında alt boyutlar için ayrı ayrı madde toplam puan korelasyonu ve maddelerintoplam puanlarına göre alt % 27 ve üst % 27’lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farklar ilişkisiz t-Test ile sınanmıştır (Büyüköztürk, 2014: 183). Buna göre Tablo-5 oluşturulmuştur.

Tablo 5.

Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay Madde Analizi

Ölçek Maddeleri	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	α	t (Alt %27- Üst%27)
Uzaklaşma m1	.58		-78.771***
Uzaklaşma m4	.66	.81	-64.430***
Uzaklaşma m5	.72		-67.001***
Yardımseverlik m2	.55		-66.265***
Yardımseverlik m7	.65	.76	-62.213***
Yardımseverlik m9	.57		-49.347***
Misilleme m3	.37		-48.239***
Misilleme m6	.47	.63	-41.059***
Misilleme m8	.49		-24.660***

Not: N=500 alt%27=üst%27=135 *** $p < .001$ (Anlamlılık Düzeyi)

Tablo 5 incelendiğinde; alt % 27 (N:135) ve üst % 27'lik (N:135) grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların tüm maddelerde t-testi sonuçlarının .000 ($p < .001$) düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları alt boyutlara göre incelendiğinde; uzaklaşma .58 ile .72; yardımseverlik .55 ile .65; misilleme .37 ile .47 yükleri arasında değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre madde toplam korelasyonlarının .30'un üstünde olması bireyleri iyi derecede ayırt ettiğini ve madde ayırt ediciliklerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2014: 183).

Katılımcılara yöneltilen; 1-9 arası derecelendirme ile (1= çok az incindim; 9= hiç olmadığı kadar çok incindim) *"bu olay karşısında ne kadar incindiniz veya üzüldünüz"* sorusuna verilen cevaplarla ilişkin sonuçlar incelendiğinde; kadınların incinme veya üzülmeye ortalamasının 7.03 ± 2.19 ; erkeklerin ise 5.71 ± 2.56 olduğu saptanmıştır.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın Türkçe formundan elde edilen açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tüm maddelerin 3 faktörde toplandığı ve faktörlerin birbirlerinden bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucuna göre 3 faktörde toplanan maddelerin orijinal formdaki alt boyutlar gibi olduğu görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucuna göre ise uyum indeks değerleri incelendiğinde; CFI değerinin mükemmel düzeyde olduğu; RMSEA, AGFI, NFI ve χ^2/sd değerlerinin kabul edilebilir aralıkta olduğu saptanmıştır. AFA ve DFA sonuçları ölçeğin uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Bunlara ek olarak güvenilirlik sonuçları incelendiğinde; Cronbach Alfa (α) değerlerinin .81 ile .63 arasında olduğu, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonuna göre; maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, maddelerin alt%27-üst%27 t-testi sonuçlarının da anlamlı olduğu görülmektedir. Eşdeğer ölçek olarak kullanılan "Evlilikte Ruhsal Bağışlama Ölçeği"nin geçerlikçalışmaları incelendiğinde; pozitif boyutta maddelerin faktör yükleri .48 ve .73 arasında değiştiği; negatif boyutta ise .55 ve .91 arasında değiştiği görülmektedir (Bugay,2014). Negatif ve pozitif boyutlarının ayrı ayrı olması ve sadece evlilikte bağışlamayı ölçen bir form olduğu düşünüldüğünde eş değer ölçek olarak kullanılmasının uygun olduğu söylenebilir. Her iki ölçek arasındaki korelasyon analizi incelendiğinde "Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay"ın evli bireylerde bağışlamayı ölçmek için kullanılabilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Bilimsel analizler sonucu Türkçe uyarlaması ortaya çıkan 9 maddelik Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın her alt boyutu ayrı ayrı değerlendirildiğinde; ölçeğin özellikle evlilik terapileri ve aile danışmanlığı alanlarında çalışan araştırmacıların çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aile danışmanlığı ya da aile ve evlilik terapisi alanlarında çalışan uzmanlar açısından, çiftlerin bir olay karşısında gösterdikleri tepkilerin belirlenmesi açısından uygulanabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir. Bu ölçeğin, evlilik ve eş ilişkilerine yönelik sorunların çözümü noktasında çalışan alan uzmanları açısından önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Eşlerle çalışan bir uzmanın, bireyin kırıldığı, incindiği ya da hayal kırıklığına uğradığı bir olaya ilişkin eşine (partnerine) karşı sergilediği tutumların belirlenmesine olanak sağlayacağı gibi, bu tutumların uzaklaşma, misilleme ve yardımsever tutumların hangilerine daha yakın olduğunu da belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu ölçek yolu ile elde edilen sonuçların, evlilik öncesi

hazırlık ve evlilik yaşantısına hazırlık gibi eğitim ve kurslar için iyi bir kaynak sağlayacağı umulmaktadır. Ölçeğin psikometrik bulguları ve maddeleri; ölçeğin evli çiftlere uygulanabileceğini göstermektedir. Bütün olarak değerlendirildiğinde Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'nin alan yazına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Katılımcılardan son 12 ay içerisinde eşlerine karşı yaşadıkları kırıcı, incitici veya hayal kırıklığına uğranılan bir olaya ilişkin kısaca bilgi istenmiştir. Bazı katılımcıların yaşamış oldukları olaya ilişkin bilgileri anlaşılır şekilde yazmamaları ya da mahrem olarak algılayıp yazmaktan kaçınmaları, boş bırakmaları bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırma verilerinde örneklem sayısının büyüklüğü, veri toplama yöntemi ve örneklemin farklı bölgelerden toplanmasından dolayı test-tekrar test yönteminin kullanılamamış olması başka bir sınırlılığı oluşturduğu söylenebilir. Evlilikte Bağışlama Ölçeği-Olay'ın uzaklaşma, misilleme ve yardımsever boyutlarını belirlemeye olanak sağlayan bu ölçek puanları ile evlilik ve eş ilişkilerinin boyutları (empati, evlilik uyumu, evlilik doyumu gibi) karşılaştırılabilir, ilişkileri incelenebilir. Boşanma aşamasında olan evli bireylere verilen yardım hizmetlerinde bu ölçeğin sonuçlarından yararlanılabilir, tedavi sürecinin planlanmasında uzaklaşma, misilleme ve yardımsever olma alt boyutlarına ilişkin boyutlar eklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alpay, A. (2009). *Yakın ilişkilerde bağışlama: bağışlamanın, bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atçeken, M. (2014). *Dindarlık, evlilik doyumu ve kişilik özelliklerinin bağışlama ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, N. (2016). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Amos Uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitapevi. S.71.
- Bugay A. (2010). *Investigation of social-cognitive, emotional and behavioral variables as predictors of self-forgiveness*. A thesis submitted to the graduate school sciences of Middle East Technical University, Ankara
- Bugay, A. (2014). Measuring the differences in pairs' marital forgiveness scores: construct validity and links with relationship satisfaction. *Psychological Reports: Relationships & Communications*, 114, 2, 1-12.
- Bugay, A. & Demir, A. (2010a). A Turkish version of heartland forgiveness scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1927-1931.
- Bugay, A. & Demir, A. (2010b). The features of transgression as predictors of forgiveness of others. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4, 35, 8-17.
- Bugay, A. & Demir, A. (2012). Affetme artırılabilir mi? Affetmeyi geliştirme grubu. *Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi*, 4 (37), 96-106.
- Bugay, A. & Mullet, E. (2013). Conceptualizing forgiveness, granting forgiveness, and seeking forgiveness: a Turkish-French comparison. *Review of European Studies*, 5, 5, 187.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çivan, İ. (2013). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve başkalarını bağışlama davranışlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çitil, C. & Durmuş, E. (2015). Why Don't Women Forgive. *The Journal of International Social Research*, 8, 36, 507-517.
- Çoklar, I. (2014). *Kişilik özellikleri ile bağışlama eğilimleri arasındaki ilişkinin intikam güdüsü ve adalet duyarlılık temelinde incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çoklar, I. ve Dönmez, A. (2014). Kişilerarası ilişkilerde bağışlama üzerine bir gözden geçirme. *Nesne*, 2, 4, 33-54.
- Demir, Y., Atli, A. ve Kış, A. (2018). Medeni duruma göre empatinin meta-analitik olarak incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 431-440.
- Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: Bir yastıkta kırk yıl. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 636-645.
- Enright R.D. & The Human Development Study Group (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, 40, 107-126.
- Enright, R.D., & Coyle, C.T. (1998). *Researching the process model of forgiveness within psychological interventions*. In E. L. Worthington (Ed.), *Dimensions of forgiveness: Psychological research and theological perspectives*. Templeton Foundation Press, Philadelphia.

- Enright, R.D., Rique, J. & Freedman, S.R. (1998). The psychology of interpersonal forgiveness. *Exploring Forgiveness* (46-62 içinde). Madison, WI: The University of Wisconsin Press. Erişim Adresi: https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=TwvxRMunnqEC&oi=fnd&pg=PA46&dq=The+psychology+of+interpersonal+forgiveness&ots=9Cv4FBFpqR&sig=PPiD3dOTDaRvVdXOY8BW8Ci14wM&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20psychology%20of%20interpersonal%20forgiveness&f=false.
- Enright, R. (2005). Forgiveness is a choice. *American psychological association*. Washington.DC.
- Erkan, Z. (2015). Adaptation of the marital offence-specific forgiveness scale for use in a turkish cultural context. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 43, 7, 1057-1070 Erişim Adresi: <http://www.ingentaconnect.com/content/sbp/sbp/2015/00000043/00000007/art0001>.
- Ermumcu, E. (2014). *Evli çiftlerde bağışlama sürecinin başlanma, strese başa çıkma, empati ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ersanlı, K. & Batık, M.V. (2015). Affetme ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Internatinol periodical for the languages. *Literature and history of Turkish*, 10, 7, 19-32.
- Fincham, F.D. (2000). The kiss of the porcupines: From attributing responsibility to forgiving. *Personal Relationships*, 7, 1-23.
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2002). Forgiveness in marriage: Implications for psychological aggression and constructive communication. *Personal Relationships*, 9, 3, 239-251.
- Fincham, F. D., Paleari, F., & Regalia, C. (2002). Forgiveness in marriage: The role of relationship quality, attributions, and empathy. *Personal Relationships*, 9, 1, 27-37.
- Fincham, F. D., Beach, S. R., & Davila, J. (2004). Forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology*, 18, 1, 72.
- Fincham, F. D., Hall, J. H., & Beach, S. R. (2005). Til lack of forgiveness doth us part: Forgiveness in marriage. *Handbook of forgiveness*, (s. 207-226 içinde). New York: Wiley.
- Giray, F.S. (2009). *Suç işlemiş ve işlememiş ergenlerin adil dünya inancı ve bağışlayıcılık tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Güriş, S. & Astar, M. (2014) *Bilimsel araştırmalarda SPSS ile istatistik*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Greenberg L. Warwar S., Malcom W. (2010). *Journal of marital and family therapy*. 36, 28-42. Erişim Adresi: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1752-0606.2009.00185.x/full>.
- Hambleton, R. K., Merenda, P. F., & Spielberger, C. D. (Eds.). (2004). *Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment*. Psychology Press.
- McCullough, M. (2000). Forgiveness as Human Strength: Theory, Measurement, and Links to Well-Being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 1; Psychology Module.

- McCullough, M. E., Pargement, K. I. & Thoresen, C. E. (2001). *Forgiveness Theory, Research and Practice*. A Division of Guilford Publications (s 100 içinde), Inc. New York.
- McCullough, M. E., Bellah, C.G. Kilpatrick, S. D. & Fincham, F. D., & Johnson, J.L. (2001). Vengefulness: relationship with forgiveness, rumination, well-being and the Big Five. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 601-610.
- McCullough, M.E., Pargament, K. I., & Theoyesen, C.T (2000). The psychology of forgiveness: History, conceptual issues, and overview. *Forgiveness: Theory, research, and practice*. New York: Guildford.
- Özdamar, K. (2017). Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi. Eskişehir: Nisan.Salman, N., & Uzunboylu, H. (2011). *Eşlerin Boşanma Nedenleri ve Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Comput Human Behav*, 29, 3, 1212-1223
- Sarıçam, H., & Akın, A. (2013). The Turkish version of the Trait Forgiveness Scale: The study of validity and reliability. *Journal of Hasan Ali Yücel Education Faculty-HAYEF*, 10, 2.
- Savci, M., & Aysan, F. (2017). Technological addictions and social connectedness: Predictor effect of Internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Dusunen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 30, 3, 202-216.
- Sheldon, P., Petty, E. & Lessley, J. (2014). You Did What? The Relationship Between Forgiveness Tendency, Communication of Forgiveness, and Relationship Satisfaction in Married and Dating Couples. *Communication Reports*. Erişim Adresi: <http://www.tandfonline.com/loi/rcrs20>.
- Snyder, C.R. & M.E. McCullough. (2000). A positive psychology field of dreams. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 151-160.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). Using multivariate statistics. Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Taysi, E. (2007). *"İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü"*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Taysi, E. Curun, F. & Orcan, F. (2015). Hope, anger and depression as mediators for forgiveness and social behavior in Turkish children. *The journal of psychology. Interdisciplinary and applied*. Doi: 10.1080/00223980.2014.881313, 377-393.
- Taysi, E.& Orcan F. (2015). The conceptualisation of forgiveness among Turkish children and adolescents. *International journal of psychology*. Doi: 10.1002/ijop.12237, 1-9.
- Taysi, E. & Vural, D. (2015). Forgiveness education for fourth students in Turkey. *Child Ind Res*. Doi: 10.1007/s12187-015-9364-9.
- Turan, İ, Şimşek, Ü. & Aslan, H. (2015) Eğitim araştırmalarından likert ölçeği ve likert-tipi soruların kullanımı ve analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30, 186-203
- Yıldırım, A. (2009). *Bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Forgiveness, which has been discussed in a considerable number of studies in recent years, is regarded as a multi-dimensional, complex well-being process that regulates and maintains interpersonal relations (Snyder & McCullough, 2000). Forgiveness is a powerful mechanism with positive effects that prevent individuals from harming themselves or other people physically and psychologically control their desire for revenge (McCullough, Pargement & Thoresen, 2000; Fincham & Beach, 2002; Fincham, Paleari & Regalia, 2002; McCullough et al., 2001). Enright, Rique & Freedman (1998) conceptualize forgiveness as a choice made freely by victim reducing the level of anger they feel against the offending person, and instead increasing their mercy, compassion and love for him or her. According to Enright (2005), forgiveness is not condemnation or apologizing, forgetting, justifying, conciliation or pseudo-forgiveness. Forgiveness is a choice and process that reduces anger and increases compassion and love.

Forgiveness should not be perceived only as foregoing revenge. It is associated with avoiding-not avoiding and approaching positively-being helpful (Fincham et al., 2004). Not avoiding and being helpful indicate an inclination toward forgiveness. There should be positive relationship characteristics between individuals to have this inclination. Individuals may avoid, be offended or have a firm stand when they are hurt, treated with injustice or disrespect (Enright & Coyle, 1998).

The aim of this study was to adapt the Marital Forgiveness Scale-Event developed by Fincham et al. (2004) and examine statistically the validity and reliability analysis in order to determine whether this scale can be used in Turkey. In addition, the fact that this scale assesses forgiveness related to a specific event, contrary to general forgiveness, will make a contribution to psychological counselors and therapists in terms of studying its status and effects. This study will also make a contribution to researchers or counselors who study in the fields of family and marriage counseling and therapy to obtain clearer findings related to the effects of marital forgiveness particular to a specific profession, region or culture and so forth. Therefore, the Turkish adaptation of Marital Forgiveness Scale-Event will contribute to the scientific research and counseling practices of researchers working with couples and families.

2. Method

The population of the study consisted of married individuals who were between 18 and 64 years of age. A total of 500 married individuals, including 289 females and 211 males, participated in this study, which found that the marriage duration of the participants was 1-55 years, and the number of children they had varied between 0 and 13.

The data were collected from 521 participants who were reached on social networking sites, by e-mail and correspondence programs and face-to-face between June and December, 2016. Of the data, 38.8% (f=215) were collected from the internet, and 61.2% (f=306) were collected in face-to-face interviews. The forms of 21 participants

were incomplete or inaccurate and were considered invalid, so the analyses were conducted with the data from the forms of 500 participants.

The original scale, the Marital Forgiveness Scale-Event, which assesses the level of marital forgiveness shown by married individuals to their spouses in relation to an event, was developed by Fincham, Beach & Davila in 2004. The original language of the scale is English. The original form of the scale is published on the website, www.fincham.info. Before the adaptation process, permission was received electronically from the researchers via this website to adapt it into Turkish.

The original form of the scale asks for brief information about an offending, hurting or disappointing event experienced during the last 12 months. Individuals are asked to respond to the items on the scale according to this event. The scale has a total of 9 items in 3 sub-scales: benevolence (2nd, 7th, 9th items), avoidance (1st, 4th, 5th items) and retaliation (3rd, 6th, 8th items). The 2nd, 7th, 9th items assess forgiveness in positive way, while the 1st, 3rd, 4th, 5th, 6th, 8th items are negative statements. The original scale is scored on a 6-point Likert type scale ranging from strongly disagree to strongly agree. The score range for each subscale varies between 3 and 18. Higher scores on each subscale indicate higher levels of benevolence, retaliation or avoidance. The alpha coefficients for the original scale were found to be .85 and .86 for female and males, respectively, for the retaliation subscale, .77 and .79 for female and males, respectively, for the benevolence subscale, and .80 and .76 for female and males, respectively, for the avoidance subscale. Besides the 9 items on the original scale, the responses to the additional (10th) question, "How much hurt or upset did you experience when this event happened?" (scored from 1=very little hurt to 9=most hurt ever felt) showed that the mean scores of females and males were 5.8 ± 2.3 and 4.7 ± 2 , respectively. The use features of the Turkish form of the scale are included under the title of the Turkish Form of the Scale and Its Scoring.

The data were analyzed using SPSS 21 and Amos software. The threshold for significance was $<.05$ for the interpretation of the results. The scale was tested with exploratory factor analysis to assess its construct validity. After the results of exploratory factor analysis were examined, confirmatory factor analysis was performed. For criterion validity, the relationship between this study and the results of the 6-item Marital Dispositional Forgiveness Scale, which was adapted by Bugay (2014) into Turkish was analyzed. In addition, the item-total analysis was performed, and a t-test analysis was conducted comparing the top and bottom 27% groups. The Cronbach's alpha (α) correlation coefficient was calculated to test the consistency of the scale items within the scope of the reliability study for the scale adapted into Turkish.

3. Findings, Discussion and Results

On the Turkish form of the scale, individuals were asked to give brief information related to an offending, hurting or disappointing event experienced during the last 12 months, and then they were asked to give answers to 9 items, including their forgiveness level related to the event and to the single item regarding the level of hurt they experienced after this event. Clustering was performed for the events experienced by the participants, and this study found that of the events, approximately 10% were related to older family members of the spouses, 17% were related to communication, 10% were related to indifference, 9% were related to violence, 5% were related to

irresponsibility, 5% were related to children/having children, 4% were related to selfish behaviors, 4% were economic, 4% were related to a decrease in love and respect, and 32% were related to other topics (those declined to be stated, envy, social circle, bad habits, cheating, work life, worldview, lack of trust and lying). This study's findings were obtained by performing the validity and reliability analyses for 9 items.

The results of the exploratory and confirmatory factor analyses of the Turkish form of the Marital Forgiveness Scale-Event showed that all the items were gathered under three factors, and these factors were independent of each other. According to the exploratory factor analysis (EFA), the items that gathered under 3 factors were found to be the same as the subscales of the original form. The examination of goodness-of-fit index values according to the confirmatory factor analysis (CFA) showed that the CFI value was at a perfect level, and the RMSEA, AGFI, NFI and χ^2/sd values were acceptable. The EFA and CFA results showed that the scale can be used. Moreover, the reliability results showed that the Cronbach's alpha (α) values were between .81 and .63. According to the corrected item-total correlation, the items distinguished individuals at a satisfactory level, and the top and bottom 27% t-test results of the items were significant.

Considering separately each subscale of the 9-item Marital Forgiveness Scale-Event adapted into Turkish as a result of scientific analyses, the scale will contribute to the studies of researchers who work particularly in the fields of marriage therapy and family counseling. It is beyond doubt that this scale will be an important assessment tool for experts working in the fields of family and marriage counseling and therapy to determine the reactions of couples to an event. It is thought that this scale will make important contributions to field experts working to solve the problems related to marriage relationships. This scale will provide an opportunity for experts working with spouses to determine the attitudes that individuals have towards their spouses or partners regarding events that offend, hurt or disappoint, and it will help determine spouses' attitudes, toward avoidance, retaliation and benevolence. The results obtained by this scale are expected to offer a good source for training and courses related to preparation for married life. The psychometric findings of the scale and its items indicate that the scale can be administered to married couples. Considered as a whole, the Marital Forgiveness Scale-Event will contribute to the literature.